

Jules Buijs, een arts met een missie

door Wim Daanen

Ter inleiding

In Maasbommel zijn slechts twee straten naar inwoners vernoemd. In 1972 besloot de gemeenteraad van de toenmalige gemeente Appelteren om twee nieuwe straten de naam te geven van inwoners die zich in het verleden op sociaal- en maatschappelijk terrein buitengewoon verdienstelijk hadden gemaakt voor hun dorpsgenoten. Het werden de 'Meester van de Venstraat' en de 'dokter Buijsstraat'.

Aan deze laatste naamgever, de huisarts Jules Buijs, werd in deel 4 van de eerder uitgebrachte serie over de geschiedenis van de gezondheidszorg in Maasbommel al enige aandacht besteed. Nu gaan we een stuk dieper in op het veel te korte, maar heftige leven van deze bijzondere dokter.

Felix Buijs en Chedwa Markens-Buijs voor hun ouderlijk huis, Raadhuisdijk 10, 3 april 2019

Belangrijke bronnen daarbij zijn dochter Chedwa (voorheen in het dorp beter bekend als Gerda) en zoon Felix Buijs, twee van de vier kinderen van Jules en Regina Buijs. We communiceerden intensief met ze en in het voorjaar namen ze de moeite om naar Maasbommel te komen. Ze vertelden over het leven van hun ouders, over hun jeugd in Maasbommel en de tijd erna. Geen onderwerp werd uit de weg gegaan zodat naast de vele mooie herinneringen ook minder prettige onderwerpen aan bod kwamen. We zijn ze daar uiteraard zeer erkentelijk voor.

Naast de informatie uit deze gesprekken zijn in dit artikel ook uitspraken en herinneringen opgenomen van hun moeder Regina. Met toestemming van H.M. Luning, één van de auteurs, van het boek 'Geschiedenis van een behoorlijke kille 1940-1976' mochten we citeren uit een interview met haar uit de jaren zeventig. In dit boek zijn tientallen gesprekken opgenomen met overlevenden uit de diverse kampen. Verder zullen we ons beperken tot enkele cursief weergegeven citaten. Bij enkele fragmenten is waar nodig achtergrondinformatie in een kader of in een voetnoot geplaatst.

Amsterdam en de Duitse bezetting

Jules werd op 17 oktober 1918 in Amsterdam geboren als oudste zoon van Simon Buijs (geb. 12 juni 1886) en Mietje Ossendrijver (geb. 25 januari 1885). Zijn ware naam, Juda, in het Hebreeuws Jehuda, verwijst naar 'loven', of wel 'prijzen'. In het Hebreeuws zit er ook de notie van 'danken' in. Het betekent

dus zoveel als lofprijzing. Voor de leesbaarheid gaan we in dit artikel verder met de naam zoals hij in het westelijk deel van Maas en Waal bekend is geworden; Jules.

Nog binnen een jaar (4 oktober 1919) werd het jonge gezin verblijd met een tweede zoon. Uiteraard kreeg ook hij naar goed Joods gebruik een Bijbelse naam: Salomon, wat in het Hebreeuws vermoedelijk de betekenis heeft van 'de vreedzame'.

Foeliedwardsstraat Amsterdam anno 1930

Zoals in veel gezinnen was het in de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw armoe troef, zo ook bij het communistische gezin van Salomon en Mietje Buijs. Vader werkte als sigarenmaker in de Foeliedwardsstraat in de Joodse buurt van Amsterdam en probeerde daarnaast als handelaar een extra centje bij te verdienen.

Jules was gezegend met een goed stel hersens maar om de vervolgoopleidingen na zijn lagere school te kunnen bekostigen was extra financiële hulp noodzakelijk. Die hulp werd gevonden bij een oom die over een goed gevuld

spaarbankboekje beschikte en een deel van de kosten van de studie op zich nam. De oom en zijn vrouw nodigden de twee broers ook wekelijks bij hen thuis uit om mee te komen eten. Een genereus gebaar, maar volgens Felix was dit ook om er zeker van te zijn dat ze minimaal éénmaal in de week een warme maaltijd kregen. Broer Salomon kwam er in zijn tiener jaren achter dat hij goed over weg kon met naald, draad en naaimachine en werd dan ook een vakkundig kleermaker.

Inmiddels was ons land bezet door nazi-Duitsland en werden de omstandigheden allengs slechter voor de Joodse gemeenschap. Met de inval van de Duitsers begon een lange reeks van anti-Joodse acties en maatregelen. Nadat in 1940 iedereen al een verklaring moest ondertekenen dat men niet Joods was, de zgn. 'ariërverklaring', werden kort erop de eerste ambtenaren en leerkrachten van Joodse afkomst ontslagen. Steeds meer maatregelen volgden die tot een volledige afscheiding van het Joodse volksdeel leidden. Iedere Jood moest zich (tegen betaling!) laten registreren en werd - indien ouder dan zes jaar - verplicht een ster te dragen. Uiteraard viel ook de grote familie Buijs dit lot ten deel. Een verschrikkelijke periode uit de Nederlandse geschiedenis was aangebroken. De maatregelen en acties volgden elkaar in rap tempo op en Joodse studenten moesten op een gegeven moment hun studie afbreken en de onderwijsinstelling verlaten. Jules had wat dat betreft het geluk aan zijn zijde. Hij was precies op tijd klaar met zijn studie en behoorde tot de laatste drie Joodse studenten die afstudeerden als arts. Op 17 september 1942 kon hij zijn felbegeerde diploma ophalen. De uitreiking was, zo bleek later, precies op de dag dat zijn beide ouders in Auschwitz vermoord zouden worden.

Werken in een Duits concentratiekamp

De massale deportaties begonnen in de zomer van 1942 en vanaf 14 juli van dat jaar werden veel Joden systematisch via kamp Westerbork afgevoerd. Zogenaamd om te gaan werken in Duitsland als

'Arbeitseinsatz' of anderszins. Daar aangekomen ging echter slechts een klein deel naar de werkkampen en het grootste deel rechtstreeks naar de gaskamers van de vernietigingskampen. Niet alleen zijn ouders verloor Jules in die periode, ook al zijn ooms, tantes en vele andere familieleden. Broer Salomon, 'de vreedzame' onderging hetzelfde lot enige tijd later op 31-12-1942 in het kamp Blechhammer (sub-kamp Auschwitz).

Kort nadat Jules was afgestudeerd werd de Joodse Raad, onder leiding van David Cohen en Abraham Asscher, door de Duitse overheid verzocht drie ongehuwde artsen naar voren te schuiven om in het ziekenhuis van kamp Westerbork te komen werken. Jules, die overigens toen ook al enige tijd actief was in het Amsterdamse verzet, gaf aan de oproep van de Raad gehoor en werkte van 16-10-1942 tot aan zijn deportatie op 25-02-1944 in kamp Westerbork. In dit doorgangskamp had hij als arts tot op zekere hoogte bewegingsvrijheid. Zo kwam hij regelmatig ook buiten het kamp, maar uiteraard zonder enige privileges. Bijna maandelijks maakte hij min of meer zelfstandig, een treinreis naar Amsterdam om medicijnen voor de zieken in zijn kamp aan te schaffen.

ziekenhuisbed op een mooie zomerdag
in kamp Westerbork

Dat de nazi's er veel aan gelegen was het beeld te wekken dat zij het met de Joden goed voor hadden, blijkt het meest duidelijk uit de aanwezigheid van een ziekenhuis in het kamp. Een ziekenhuis dat goed geoutilleerd was en beschikte over vele medische specialisten. Op zijn hoogtepunt had het 1.725 bedden, 120 artsen en meer dan 1.000 mensen personeel. Men deed zijn uiterste best de patiënten in leven te houden en te genezen. In het kamp was alles erop gericht de joden de indruk te geven dat men naar werkkampen in Oost-Europa zou worden gestuurd. Uit kampen als Auschwitz kwamen dan ook wel eens brieven, waarin gemeld werd dat er hard gewerkt moest worden, maar dat men het goed maakte.

Bron: <https://www.geheugenvandrenthe.nl/kamp-westerbork>

Het enige positieve aan het verblijf in het kamp Westerbork was dat Jules er een meisje tegenkwam waar hij het heel goed mee kon vinden. Het betrof de bijna vijf jaar oudere Regina de Jong, dochter van een handelaar in oude metalen en afkomstig uit Assen. Ze werkte sinds 19-07-1942 in het kamp als hoofdverpleegster in één van ziekenbarakken. Regelmatig kwamen Jules en Regina elkaar tegen tijdens hun dagelijks werk in de maanden die volgden. Dat dit niet eeuwig zo zou blijven, daar was het stel zich terdege van bewust. Ook voor hen zou er op een zeker moment een einde komen aan het verblijf in Westerbork net zoals voor veel familieleden.

Ruim anderhalf jaar deed Jules ervaring op als arts in het kamp. Maar zou hij zijn werk ooit nog buiten het kamp in praktijk kunnen brengen?

Intussen vertrok er iedere week, een enkele keer zelfs tweemaal in de week, een trein met goederenwagens vol Joodse mannen, vrouwen en kinderen naar de diverse kampen. In het begin gingen er nog betrekkelijk weinig naar het Oostenrijkse werkkamp in Mauthausen. Later

werden het er duizenden die naar de grote werk- en vernietigingscentra in Sobibór, Bergen-Belsen, Auschwitz en Theresienstadt werden afgevoerd. In totaal vonden er vanuit Westerbork 100 transporten plaats met meer dan 100.000 mensen van Joodse afkomst die in Nederland woonden.

Regina vertelt: *“Dinsdag 16 februari 1943 was transportdag in Westerbork. Voor mij zou het één van de zwaarste dagen uit mijn leven zijn. Mijn ouders moesten op transport. Jules en ik hadden op die dag transportdienst, dat wil zeggen zieken op brancards de trein in brengen. Toen alles in gereedheid was voor vertrek zag ik kampcommandant Albert Konrad Gemmeker ¹ langs de trein lopen. Ik smeekte hem of mijn ouders uit de trein mochten. Zijn antwoord was kort, maar niet mis te verstaan: “wenn Sie Ihre Eltern so lieb haben, gehen Sie doch mit!”. Vader wilde dat onder geen beding. We zagen de trein vertrekken. Zoals altijd klonk het fluitsignaal. Dit signaal hoor ik nog vaak in mijn dromen. Maar toen moesten we weer aan het werk, want het kampleven ging door”.*

Eén van de ruim 100 transporten
Vanuit kamp Westerbork

Voorafgaand aan een transport naar Theresienstadt op 25-2-1944 ging het gerucht dat ‘gesperden’ (tot dan toe personen die voor transport vrijgesteld waren) gebruik konden maken van de mogelijkheid om te trouwen. Gebeurde dat niet, dan zou de volgende bestemming Auschwitz worden.

Ook Jules en Regina gingen daarom van deze mogelijkheid gebruik maken ².

Regina: *“De verbintenis zou gesloten worden op 31 december 1943 maar een week ervoor werd dat verboden. De kaartjes waren al gedrukt en van zilveren rijksdaalders twee ringen gemaakt. Wij zijn toen naar de kampcommandant gegaan en zeiden tegen hem dat we allebei hard werkten en vroegen hem of voor ons geen uitzondering gemaakt kon worden. Gemmeker zei: ‘Ik trouw U, een officier heeft in oorlogstoestand dit recht.’ Zo is het gebeurd maar onze papieren bleken later niet geldig te zijn”.*

Uiteindelijk konden ook Jules en zijn Regina op 25 februari 1944 niet ontsnappen aan transport naar Theresienstadt ³. Dat hun verdiensten voor het kamp Westerbork en het getrouwd zijn geen vrijbrief waren voor privileges bleek al vrij snel. Aankomend op het station van Theresienstadt, werden vaak geheel willekeurig mensen apart gezet en verder doorgestuurd naar Auschwitz, maar Regina en Jules konden blijven.

Op enig moment kondigde de komst van een baby zich aan en met behulp van een Tsjechische arts kwam het zoontje ter wereld. Moeder Regina vertelde dat ze het kindje nooit gezien heeft omdat het meteen na de geboorte werd afgenomen. Naar men zei zou het slechts tien minuten geleefd hebben.

¹ De SS-er Gemmeker stond te boek als een correcte commandant, die later altijd volhield niet geweten te hebben wat er met de 80.000 joden, die door hem naar de diverse kampen waren doorgestuurd, gebeurde? Hij heeft slechts enkele jaren gevangenis gekregen en begon toen hij vrijkwam een sigaren- en sigarettenwinkel. Bron: Ad van Liempt, ‘Gemmeker, Commandant van kamp Westerbork.

² In het kamp werden honderden huwelijken voltrokken. Het kwam regelmatig voor dat, ruim binnen de wettelijke termijn die ervoor staat, door middel van een met de handgeschreven briefje aan de officier van Justitie in Assen toestemming werd gevraagd om te mogen trouwen. Desondanks kwam toestemming vaak te laat en was of de één of de ander soms al op transport.

³ De conservator Guido Abuys van het Herinneringscentrum Westerbork gaf bij navraag aan dat zij hoogstwaarschijnlijk op basis van hun verdienste bij de opbouw van Westerbork – lees hun langdurige arbeid - niet naar Auschwitz werden gezonden.

Jules daarentegen, heeft het kindje wel gezien maar er nooit over kunnen praten. Na de oorlog is er nog onderzoek gedaan in zowel Theresienstadt als bij instanties in Israël. De geboorte van het kind stond echter nergens geregistreerd en de dienstdoende arts is nooit gevonden. Het zal voor altijd onduidelijk blijven wat er precies met het kindje gebeurd is.

Op 6 oktober 1944 moest ook Regina Theresienstadt verlaten en werd gedeporteerd naar Auschwitz. Ze zegt hierover: *“Op een gegeven moment moesten wij, 2500 vrouwen, ons opstellen voor de gaskamers. Tweeduizend gingen naar binnen. Ik was bij de vijfhonderd overigen die naar Mauthausen⁴ moesten.* Voor Regina scheelde het overigens niet veel of zij had ook bij de tweeduizend gestaan. Op het moment dat de vrouwen nl. verdeeld werden wilde Regina graag bij een vriendin blijven die in een andere rij stond en stapte uit haar eigen rij. Dit werd echter door een bewaker onmiddellijk voorkomen en ze werd teruggestuurd. De vriendin heeft ze nooit meer teruggezien! Regina vertelt verder: *“De dag erop (9 oktober 1944) gingen we naar Lensink, een afdeling van Mauthausen. In de kleine ziekenafdeling die daar was, werd ik weer verpleegster. De patiënten lagen er alleen maar te sterven.*

Het Tsjechische Theresienstadt was in eerste instantie bekend doordat er een gevangenis was gevestigd voor verzetsstrijders. De stad zelf deed vanaf november 1941 dienst als getto voor gedeporteerde Joden nadat eerst de niet joodse bevolking weggestuurd was. In de stad woonden voorheen zo'n 7000 inwoners en nadat het tot getto was omgeturd ongeveer 50.000 gedeporteerden waaronder 11.000 kinderen. Theresienstadt stond later bekend als het “modelkamp” van Hitler met veel joodse kunstenaars, artiesten, notarissen en advocaten. Net als in vele andere kampen was ook hier al spoedig een groot gebrek aan voldoende voedsel en schoon water. Alleen al in 1942 kwamen zo'n 16.000 inwoners aan ziektes en ondervoeding hier om het leven.

Bron:

<https://www.joodsmonument.nl/nl/page/546976/bestemmingen-van-de-deportaties>

De Hongaars-Joodse opzichteres heulde met de Duitsers, na de oorlog is zij dan ook opgehangen. Omdat het erg koud was, ging ik op een gegeven moment naar de kelder om extra kolen te halen. Dat was verboden. De Aufseherin stond op me te wachten toen ik weer boven kwam. Of ik weer naar Auschwitz wilde, vroeg ze. Ik werd meteen verpleegster af en kwam in de buitendienst”.

Op 5 mei 1945 bevrijdden de Amerikanen kamp Mauthausen en was het een wonder dat Regina de oorlog en de erbarmelijke omstandigheden in de kampen had overleefd.

Ook Jules moest op een gegeven moment Theresienstadt verlaten en werd naar Auschwitz gestuurd. In eerste instantie om te gaan werken in een fabriek voor de fabricage van vliegtuigonderdelen. Voor zover dit kon probeerde hij toch op zijn manier de Duitsers dwars te zitten door tijdens de montage bouten of moeren weg te laten of net niet vast genoeg te draaien.

In januari 1945 kon Jules het kamp verlaten na een oproep voor vrijwilligers om in de natuur planten te verzamelen voor onderzoek. Dit gebeurde vanuit het sub-kamp Friedland. Hij wist vanuit zijn medische achtergrond het nodige van planten en werd korte tijd ‘bioloog’. Tijdens deze periode leerde hij Salomon (Sally) de Jong kennen, die eveneens arts was en de tweelingbroer van de latere oorlogsgeschiedschrijver Loe de Jong. Tijdens een barre tocht in de sneeuw heeft hij Sally nog trachten te helpen nadat deze, waarschijnlijk door uitputting, gevallen was. Als reactie op zijn hulpvaardigheid werd Jules bewusteloos geslagen en werd Sally ter plekke door een SS-er doodgeschoten.

⁴ In Mauthausen zijn gedurende de oorlog 197.464 gevangenen gedetineerd geweest vanwege hun religieuze achtergrond, politieke motieven, seksuele geaardheid, crimineel verleden of als krijgsgevangene. In het kamp en de diverse Außenlager kwamen bijna 100.000 personen om het leven.

Bron: <https://mens-en-samenleving.infonu.nl/politiek/53102-concentratiekamp-mauthausen.html>

Het hoofdkamp in Auschwitz en de diverse sub-kampen waaronder Kamp Friedland, werden alle op 27 januari 1945 door de Russen bevrijd. Ook Jules had de oorlog en de verschrikkingen in de kampen overleefd!

Op weg naar Maasbommel

Regina: *“Na de bevrijding konden we niet meteen naar huis en moesten dus nog even blijven. Op een gegeven moment kwamen er mensen van het Nederlandse Rode Kruis die ons vroegen wat we nodig hadden. Ze zouden terugkomen, maar we hebben ze niet meer gezien. Op eigen houtje zijn we met het Franse Rode Kruis meegegaan naar Lyon.*

Daar werden we overgedragen aan het Belgische Rode Kruis. In Nederland werden we een nacht

Regina, 5^e van links,
komt met het Franse Rode kruis aan in Lyon

opgenomen in een klooster en konden de volgende dag met de trein naar Amsterdam. Van het Rode Kruis kregen we een rijksdaalder. Dat was alles. Van dit geld nam ik een taxi naar een bevriende arts aan de Herengracht. Daar werd ik liefdevol opgevangen. Iedere dag ging ik op het station kijken of er transporten aankwamen. Zo ook op 1 juli 1945. Er kwamen veel jonge mannen uit de trein die in

Duitsland hadden gewerkt en een aantal Joden uit Theresienstadt. Aan verschillende mensen heb ik de vraag gesteld of er ook doktoren bij waren? Op een gegeven moment werd er met ja geantwoord. “Drie dagen en nachten heeft die arts gewerkt maar ik weet niet hoe hij heet” hoorde ik. Het was of ik vleugels kreeg. “Buijs heet hij”, hoorde ik nog iemand zeggen en toen viel ik flauw. Toen ik weer bijkwam hoorde ik dat Jules in Amersfoort met een zestal zieken was uitgestapt. Diezelfde nacht zou hij nog aankomen in Amsterdam. ’s Nachts om twee uur zagen we elkaar weer op het perron. Hoe is het mogelijk, eindelijk weer samen”.

Maar hoe nu verder en wat te doen? Een toekomst tegemoet zonder ook maar één familielid. Alles was weg: vier ouders, drie broers, een schoonzus, en vele andere familieleden, vrienden en bekenden.

Binnen een week reist Regina af naar haar oude woonplaats Assen om de persoonlijke eigendommen op te halen die ze bij een bevriende familie in bewaring had gegeven toen ze afgevoerd werd naar kamp Westerbork. Maar dat bezoek wordt een fikse teleurstelling; de familie verklaart alles weggeven te hebben aan onbekende personen die het volgens zeggen goed konden gebruiken. Er werd aangifte gedaan van deze zaak en met gevolg dat onmiddellijk een onderzoek werd gestart waarbij Regina tegenwoordig was. Het resultaat laat zich raden: enkele goederen waren wel degelijk aanwezig en werden teruggegeven aan de rechtmatige eigenares. Ook de woning van haar ouders was inmiddels door een vreemde familie bewoond en zwaar teleurgesteld keerde Regina terug naar Amsterdam.

In het artsenblad stond een oproep voor een tijdelijke vervanging van de huisarts in Heesch bij Oss. Jules solliciteerde en werd voor een half jaar aangesteld. In die periode vinden hij en Regina onderdak bij de gastvrije familie van tandarts Vogels in Oss.

Maar ook in Oss wacht hun een teleurstelling: hun trouwakte blijkt niet te deugen, alleen hun ondertrouw staat geregistreerd. Dat had de NSB-burgemeester van Westerbork op 2 november 1943 gedaan. Ook het huwelijk dat in Theresienstadt was gesloten wordt niet erkend omdat de officiële documenten ontbreken. Uiteindelijk trouwen Jules en Regina voor de derde maal: op 23 september 1945 in Oss. In Haarlem wordt enige tijd later voor de vierde keer getrouwd, maar dan volgens de rituelen van de Joodse traditie.

Na zes maanden als waarnemend-arts in Heesch gewerkt te hebben wordt Jules Buijs als gemeente-arts in Maasbommel de opvolger van de naar Hoofddorp vertrokken dokter Schaffers. Naast de toenmalige gemeente Appeltern kan hij ook Batenburg, dat toen nog een zelfstandige gemeente was, tot zijn werkterrein rekenen. Het inwoneraantal was nog niet zo groot als vandaag de dag maar hij diende toch totaal vijf dorpen en dat voor zeven dagen in de week, zowel overdag als vaak ook nachts. Voor het echter formeel zover was had de aanstelling nog heel wat voeten in de aarde. Want was het geval?

Dokter Schaffers werkte - waarschijnlijk op voordracht van dr. Martens uit Lith - al sinds begin juni 1946, nauw samen met Buijs en zag in hem een goede opvolger. Maar burgemeester J.G. de Leeuw en zijn gemeentesecretaris G.J. de Leeuw hadden naar het schijnt hun bedenkingen of deze Joodse dokter wel zou passen in hun overwegend Rooms-Katholieke gemeente. Zij hadden dokter W.C.Ph. Moulijn uit het Friese Sexbierum dan ook al min of meer beloofd om de opvolger van Schaffers te worden. Ook de Inspecteur van de Volksgezondheid had mondeling al een vestigingsvergunning voor dokter Moulijn in Maasbommel toegezegd mits deze Friese dokter in Sexbierum voor een opvolger zou zorgen. Maar de opvolging in Sexbierum loopt onverwacht vertraging op. Om dokter Moulijn extra te motiveren wordt op 30 oktober 1946 door B&W nog eens geprobeerd om hem over de streep te trekken: *“Wanneer U verder aan het slot van Uw schrijven [W.D.:27-09-1946] gewaagt van een bestaanszekerheid, kunnen wij wel verzekeren, dat, het gevoelen van den gemeenteraad kennende, zoomede, dat van de bevolking in zijn breede lagen en van de werkliedenorganisaties, U op hun steun van het overgrote deel der inwoners dezer gemeente en mogelijk ook van de gemeente Batenburg (± 600 inwoners) rekenen kunt. Een grootere garantie kunnen wij U moeilijk geven en moge voor U in ieder geval ook voldoende zijn, om de benoeming te aanvaarden”*.

Door een misverstand is deze brief ⁵ in een enveloppe terechtgekomen met een verkeerd adres en de bezorgd in Alphen aan de Maas. De ontvanger van de brief wist ook niet precies wat hij ermee aan moest en is ermee naar dokter Schaffers gegaan. Door adequaat reageren van deze arts en de bemiddelende inbreng van dokter Martens uit Lith, die als een soort mentor van de artsen aan beide zijden van de Maas fungeerde, werd Buijs toch uiteindelijk in Appeltern aangenomen. Schaffers heeft tot aan zijn vertrek naar Hoofddorp in september 1946 nog met zijn opvolger Buijs samengewerkt.

⁵ De brief van B&W van Appeltern van 30-10-1946, doss.1.842.2 is aanwezig in het Verzetsmuseum te Amsterdam

Vermeldingswaardig is nog wel dat de officiële vestigingsvergunning van Buijs voor Maasbommel naar het schijnt pas zeven jaar later, in 1953, werd afgegeven.

De nog jonge arts en kersverse vader van een dochter moest in het begin natuurlijk nog wel zijn plek als huisarts vinden aan de Maaskant. Het vertrouwen van de Batenburgers was al snel gewonnen door toedoen van hun pastoor Theodorus van de Heuvel. Ondanks verschillende bezoeken aan een huidspecialist in het ziekenhuis, kwam deze pastoor maar niet van zijn eczeemprobleem af. Maar dankzij de ervaringen die Buijs in het kamp had opgedaan en het bijkomend feit dat hij daar vaak zelf zalfjes moest maken, werd de pastoor van zijn eczeem verlost. Letterlijk zei Van de Heuvel er over tijdens de zondagse heilige mis: *“De nieuwe dokter is weliswaar een Jood maar wel een kundige arts, want hij heeft me van mijn eczeem afgeholpen”*. De naam en faam van de nieuwe dokter was hiermee in Batenburg snel gevestigd.

Ook in Maasbommel en de omliggende dorpen werd dokter Buijs al snel gewaardeerd als arts, maar dat niet alleen, zeker ook vanwege zijn sociale inslag en maatschappelijke inzet. Hij werd een graag geziene gast zowel bij de toen nog bescheiden dorpsactiviteiten als bij menig huisgezin. Ook stond bij de familie Buijs, net als bij veel andere dorpsgenoten, de deur letterlijk en figuurlijk altijd open. Zijn sociale kant blijkt zeker ook uit het feit dat hij eind jaren veertig en begin jaren vijftig via familielid David de Jong uit Amsterdam diverse keren een vrachtauto met kolen liet komen. En niet alleen voor zijn eigen gezin maar ook voor diverse dorpsgenoten die het niet zo breed hadden. Maar ook de kinderen uit de gemeente werden niet vergeten. Halfjaarlijks werden er grote vierkante fabriekstrommels (formaat melkbus) die gevuld waren met speculaas door de Amsterdamse koekfabriek “De Onderneming” bezorgd om onder arme gezinnen in de gemeente te verdelen. Chedwa: *“Mijn vader liet arme patiënten niet betalen, daarvoor in de plaats kwamen mensen vaak producten in natura brengen. Zo kregen we o.a. doodgeschoten wilde eenden, klapstuk, maar ook enorme hoeveelheden sperziebonen, snij- en tuinbonen. We kregen die vervolgens zoveel te eten, dat vooral mijn broers ze lange tijd niet meer gegeten hebben”*.

De sociale instelling en het feit dat hij niet tegen onrecht kon heeft hij ook door gegeven aan zijn vier kinderen. Allen zijn zeer betrokken en veelal actief als vrijwilliger bij diverse charitatieve instellingen.

Jules Buijs, de verenigingsman

Na de oorlog werd in ons land overal het verenigingsleven weer opgepakt en nieuw leven ingeblazen. In Maasbommel heeft Jules Buijs daarbij in allerlei hoedanigheden een belangrijke rol gespeeld. Zo was hij bijvoorbeeld betrokken bij de officiële oprichting van biljartclub ODB (Ons Doel Bereikt). De club was in 1943 al min of meer opgericht maar kreeg pas na de oorlog een officiële status. Hij werd er niet bij betrokken omdat hij zo goed kon biljarten maar vooral vanwege de gezelligheid. Buurtgenoten Boei Seelen en de veel te vroeg overleden Wim Arts (de smid) hebben regelmatig bij Nic. Van Eldijk of in de Scheve Hut een koele pils met hem gedronken. Voor de competitie moest er natuurlijk ook buiten het

dorp biljart gespeeld worden. De dokter met zijn grote auto in het team was dan wel zo handig want dan hoefden biljarters niet met de fiets op pad.

Dat Buijs het leven liefhad en te porren was voor een feestje kwam nog beter tot uiting bij de oprichting van de carnavalsvereniging in 1959.

De naam 'De Bommelaers' voor de vereniging was snel gevonden. Maar wie kwam er het meest in aanmerking om in de carnavalstijd over het Bommelrijk te regeren? Inderdaad Jules Buijs, een Joodse man op een room-katholiek feest, waar kwam je dat tegen in die tijd? Een bijpassende naam verzong hij zelf: 'Laron'. Bijpassend? Laron was de samentrekking van Larie (!) en de naam van de profeet Aaron! Hoog boven in een grote tenenhouten 'ben' liet hij zich als Prins Laron met zijn Raad van Elf door het dorp voeren. Maar het eerste wat hij als vorst van het Bommelrijk instelde was dat alle ouderen - toen nog bejaarden genoemd - en de ernstig zieken in de carnavalstijd een fruitmandje aangeboden kregen. Voor de lagere schooljeugd werd een middag georganiseerd in zaal van Eldijk met o.a. de populaire TV-clown Pipo en in een ander jaar met Swiebertje en huishoudster Saartje in de hoofdrollen.

Prins Laron te midden van zijn Raad van Elf

Naast het carnaval was Jules mede-initiatiefnemer van de eerste Zomerfeesten. Deze feesten, in het begin van de jaren zestig, werden in een grote tent op het voetbalveld aan de Kerkstraat gehouden.

Jules en Regina Buijs
met in het midden Pater Schuurmans

Diverse in die tijd populaire artiesten zoals Toby Rix en The Three Jackets kwamen in Maasbommel optreden. Nadat er enkele jaren later in verband met de weersomstandigheden uitgeweken werd naar de nieuwe grote opslaghal bij de jachthaven, was het met de zomerfeesten snel gedaan.

Ook was Jules Buijs de organisator van een actie om financiën te werven bijvoorbeeld om een Jeep te kunnen kopen voor oud-Maasbommelaar Pater Schuurmans die in de missie in Afrika werkzaam was. Er werden

voetbalwedstrijden ten bate van de pater georganiseerd maar ook diverse malen Fancy Fairs. En Buijs was niet de beroerdste om de hele avond aan het rad van fortuin te draaien.

Over voetbal gesproken, Jules is ook enige tijd trainer/leider van een jeugdteam van DBV geweest. Het talentvolle team met allemaal jongens uit Maasbommel namen ook deel aan de voetbalcompetitie. En omdat er in die tijd nog maar een beperkt aantal auto's rondreden in Maasbommel kwam het ook bij het voetbal erg goed van pas dat Buijs in Oss een grote Amerikaanse Ford had gekocht, zo groot dat zijn garage er zelfs voor verbouwd moest worden. Met een beetje inschuiven kon het hele team met reserves en al in de auto. Zo kwamen ze ook bij regen altijd droog aan bij hun tegenstanders in de naburige dorpen. Gevolg was wel dat bijna elke zondagochtend een berg grond, modder en gras uit de auto geschept moest worden. Toen het weer tijd werd om de auto te vervangen kwam de mededeling dat het uit was met de pret. Jules loste het simpel op: iedereen die voortaan meereed moest op zijn sokken instappen en zijn voetbalschoenen uit doen en achter in de kofferbak leggen. Probleem opgelost!

Voor het team van dokter Buijs met illustere namen als bijvoorbeeld Toon van Zwam, Gijs van de Kamp (toen nog keeper), Rien Appeldoorn, Koos Gremmen, Sjaak van Eldijk en Hanneske van Woezik was het voetbalseizoen succesvol verlopen. Aan het eind had het de meeste punten verzameld en kon het kampioenschap gevierd worden. Als dank voor zijn inzet werd door het team hem een fraaie zilveren sigarendoos aangeboden. Deze doos zou later nog een rol spelen bij de vrijgevigheid van een jonge Felix.

Jules Buijs te midden van zijn jeugdteam

Jules speelde zelf ook regelmatig mee in een elftal. De 93-jarige oud-inwoner van Maasbommel, Johan Loderus uit Beneden Leeuwen vertelt daarover: *“Ik zal het nooit vergeten. Ik denk dat ik een jaar of 20/21 was en nog zo bleu als wat. Bij een duel om de bal werd ik keihard in mijn kruis getrapt. Ik verrekte van de pijn. Teamgenoot dokter Buijs trok onmiddellijk tot mijn grote schrik m'n voetbalbroek naar beneden en bekeek het getroffen deel. Hij stond erop dat ik alleen verder mocht spelen als hij mij had zien plassen. Kun je het voorstellen hoe ik mij op dat moment voelde met mijn maten er omheen en een hoop volk achter de lijn? Ik schaamde me kapot! Je snapt dat dit niet alleen op mij maar ook op mijn teamgenoten een onuitwisbare indruk heeft gemaakt”.*

Jules ging - dat blijkt wel uit voorgaande anekdotes - het liefst om met de gewone man. Zijn credo dat hij ook aan zijn kinderen heeft doorgegeven was dan ook: *“Doe maar gewoon dan doen je al gek*

genoeg". Maar wat heet 'gewoon'? Dat hij een begenadigd zanger en een geschoolde stem had was algemeen bekend bij de dorpsgenoten in Maasbommel. Wekelijks genoot Jules zangles in Nijmegen bij de in zijn tijd beroemde operazanger Otto Couperus. Regelmatig kon je, als je langs zijn huis kwam, de bas/bariton, horen zingen. Maar weinige zullen weten dat hij enkele publieke optredens heeft verzorgd in Nijmegen en bij trouwpartijen van vrienden waar hij vaak het Ave Maria ten gehore bracht.

Jules Buijs, de arts

Naast de organisatie van allerlei gezellige en feestelijke verenigingsactiviteiten was dokter Buijs ook actief betrokken bij de organisatie van het Wit Gele kruis en de realisatie van een vaste locatie voor deze vereniging. Tot dan toe werd bijvoorbeeld voor het zuigelingen en kleuterbureau in Maasbommel gebruik gemaakt van een ruimte in het Gemeentehuis. In Alphen zelfs in zaaltje in Café van Wichem aan het Moleneind. Hij gaf EHBO-lessen en gaf waar nodig seksuele voorlichting aan de nog vaak onwetende jeugd. En dat was nodig

volgens de verhalen van Chedwa en Felix. Het kwam nogal eens voor dat er een meisje aan zijn bureau kwam niet wetende dat ze in verwachting was. Gevolg was vaak dat er bij haar thuis grote ruzie uit voort kwam en ook hier werd 'd'n dokter' dan weer bij geroepen om als een moderne mediator te bemiddelen. Het is volgens Felix zelfs een keer voorgekomen dat een inwoner met een briefje van honderd gulden op het

Dokter Buijs op het zuigelingenbureau in een daartoe vrijgemaakte kamer in het gemeentehuis, 1953.

bureau legde en kwam om een kind te kopen! Een ander boerenechtpaar, uit Altforst afkomstig, had al zes meiden en wilden graag een zoon erbij. Maar hoe dit te realiseren? Het advies van dr. Buijs was om het eens met de klompen aan te proberen! Na de bevalling zei de blijde boer tegen de dokter dat het toch geholpen had, na zes meiden eindelijk een zoon!

Huisarts zijn op het platteland had ook voordelen. Was hij bijvoorbeeld op ziekenronde en het liep tegen het middaguur dan schoof hij gewoon aan voor het middageten bij de familie van de patiënt.

Maar het platteland had ook minder leuke kanten. Felix vertelt: " *s' Nachts om een uur of twee werd mijn vader uit bed gebeld door de vrouw van een boer in één van de nieuwe ruilverkavelingsboerderijen in de polder. Iemand had gebeld en gevraagd of de dokter zo snel mogelijk wilde komen omdat het met zijn vrouw helemaal niet goed ging. Haast was geboden. Het was echter zo mistig die bewuste vroege ochtend dat het ondoenlijk was om met de auto over de dijk en de polderwegen te gaan. Ik werd door mijn vader gevraagd om mee te gaan. De drie kilometer werd dus te voet afgelegd. Bij de boerderij*

aankomend was tot onze verrassing geen licht te bekennen. Na lang kloppen en bonzen werd er uiteindelijk een deur opengemaakt. De boer sprak: "Sorry, meneer d'n dokter mar ons vrouw is al wér bétter". Vader kon rechtstreeks naar het dagelijkse spreekuur en ik naar school"

"In een ander geval waar hij met de hoogste spoed naar toe werd geroepen maar bij aankomst de patiënte weer zo fris als een hoentje rondliep, stond mijn vader erop dat zij alsnog onderzocht zou worden. Na uitgebreid onderzoek concludeerde hij dat het zeer ernstig gesteld was met mevrouw. Hij raadde dan ook aan dat het dringend noodzakelijk was om de familie bijeen te roepen! Verschrikt werd gereageerd. "Maar waarom dan dokter, ze mankeert toch niets meer?" Het antwoord van mijn vader was kort maar duidelijk; "Dan ben ik niet de enige die voor niks is gekomen!"

Maar niet alleen voor zijn patiënten stonden Jules en Regina dag en nacht klaar. De pony van buurtgenoot Joep van de Kamp liep op enig moment plotseling kreupel van de pijn nadat ze was gestruikeld. Vooral op het platteland was een huisarts ook vaak nog apotheehouder en had dus voldoende geneesmiddelen ter beschikking. De spuit werd met een ontstekingsremmend middel in het gewricht gezet en de pony kon weldra weer pijnvrij de wei in.

Het gezin Buijns in 1952

Het gezinsleven van de dokter

Gevraagd naar de jeugd van de kinderen zeggen Felix en Chedwa beiden dat het zeker niet altijd leuk was. Vader en moeder waren op bepaalde punten nogal extreem. Over hun beider kampeven werd vrijwel niet gesproken maar had wel zijn uitwerking in de opvoeding. "Ons bord met eten moest bijvoorbeeld altijd helemaal leeg en indien dit niet goedschiks ging dan maar kwaadschiks. Het werd gewoon door je strot geduwd!"

"Pijn mochten we niet hebben en huilen kon al helemaal niet. De jongens mochten bijvoorbeeld door de week ook geen lange broek dragen en gingen dus zomer en winter

in korte broek naar school. Daar werden we hard van was de motivatie van mijn vader".

Chedwa: "Onze moeder was een vrouw die door de ervaringen in de diverse kampen een muur om zich heen had gebouwd om maar geen emoties toe te hoeven laten of te uiten. Liefde en tederheid kwamen maar sporadisch voor in onze jeugd jaren. Na mijn geboorte in 1945 wilden onze ouders om het gezin compleet te maken er graag nog een tweede kindje bij. Moeder raakte dus weer in verwachting en totaal onverwachts (zoals dat ging in die tijd, 1947) kwamen er twee tegelijk, Frans en Felix". Drie jaar na de geboorte van de tweeling kwam tot verrassing van de ouders er nog een jongetje (Lex) bij. Het moederschap lag haar niet zo, benadrukken beiden, "maar voor de praktijk van Pa heeft ze altijd keihard

gewerkt. Het verzorgen van de vier kinderen liet ze hoofzakelijk over aan het ‘meisje in de huishouding’ zoals zij toen werd genoemd. Die deed de was, zorgde voor het eten, maakte schoon en zorgde voor ons. Zij was dag en nacht aanwezig, vijf en soms zes dagen in de week. De eerste die bij ons in huis kwam was Carolien Brands. Omdat we nog erg klein waren weten we van haar eigenlijk niet veel meer. Clien zoals Carolien meestal werd genoemd trouwde op een gegeven moment met de timmerman Johan Bergers en stopte met haar werk. Het was in die jaren nog gebruikelijk dat als een meisje ging trouwen, ze stopte met betaalde arbeid. Na Carolien zijn bij ons nog in huis geweest Ciska Loderus (van d'n Bulk) gevolgd door Betsy Vermeulen uit Alphen. Daarna volgden gelijktijdig Cor van de Velde uit Alphen en Mien Appeldoorn uit Maasbommel”. Felix: “Wij, de drie broers, waren in een leeftijd gekomen dat we nogal wel eens wat kattenkwaad uithaalde waar Mien tegen optrad zoals ze misschien thuis gewend was. En dat was niet met witte handschoentjes, dat kan ik je verzekeren!

Frans en ik werden eens na een akkefietje in een hoek gezet terwijl Mien in dezelfde ruimte met de strijkbout in de weer was. Door een storing in de bout kwam ze onder stroom te staan en stond meteen vastgeplakt aan het ijzer. Ze schreeuwde iets over een stekker maar we waren zo bang van haar dat we de hoek niet uit durfden te komen. Gelukkig kwam vader op het tumult af, overzag de lastige situatie waar Mien zich in bevond en kon nog op tijd de stekker uit het stopcontact trekken”.

Na Mien en Cor kwam de toen pas 17-jarige Nellie van Zwam. “Aan Nellie bewaren wij allemaal warme en fijne herinneringen. Waarin onze moeder soms te kort schoot compenseerde deze lieve vrouw dat voor een groot deel. Maar na tien jaar trouwe dienst kwam ook aan dit dienstverband een einde. Ze trouwde met Gerard van Gelder en vertrok naar Appeltern. We hebben al die jaren nog steeds contact ondergehouden met Nellie”.

Lilian Goedhart en Toos van Zwam (voorheen Appeldoorn)

Chedwa en Felix vertellen verder over de huishoudelijk hulp in hun jeugd.

“Na Nellie kwam Toos Appeldoorn, een zus van Mien. Kort na het overlijden van Jules is Regina naar Arnhem verhuisd. Toos is nog enkele jaren wekelijks naar het nieuwe adres in de Geitenkamp in Arnhem gereisd om te helpen bij huishoudelijke werkzaamheden”.

Naast de vier eigen kinderen en de verschillende dienstmeisjes kwam in 1953, na bemiddeling van het Joods Maatschappelijk werk, de toen 22-jarige Lilian Goedhart bij de familie wonen. “Lilian eveneens van Joodse afkomst, had in 1942 kunnen ontkomen aan de Sjoa de volksvernietiging. Met enkele anderen kon ze op een onbewaakt ogenblik tijdens het transport uit de treinwagon ontsnappen. Haar voor de oorlog naar België geëmigreerde ouders en al haar broers waren al eerder op transport naar

Auschwitz gesteld en overleden. Na haar ontsnapping kwam Lilian via familie in Den Bosch terecht in Huize Boldershof te Druten. Daar heeft ze het op zijn zachtst gezegd niet erg prettig gehad. Als minderbegaafde en zonder verdere familie werd ze door de nonnen uitgebuit en min of meer als sloof (mis)gebruikt".

Nadat de familie Buijs na het overlijden van Jules noodgedwongen moest verhuizen werd Lilian opnieuw bij een artsengezin "geplaatst" waar ze ook niet erg gelukkig werd. *"Uiteindelijk kwam ze bij het strenggelovige Joods echtpaar Eisenmann in Amsterdam terecht waar ze liefdevol werd ontvangen. Nog gelukkiger werd ze toen de bemiddelde alleenstaande veehandelaar Frits Heilbron uit Stadskanaal op haar pad kwam. Ook Frits had in de oorlog beide ouders verloren. In 1970 is het stel getrouwd en is Lilian met haar man naar Groningen gegaan. Na een gelukkig huwelijk van 26 jaar is Frits op 66-jarige leeftijd overleden en was ze weer alleen. Lilian, inmiddels 87 jaar, woont nog steeds in Stadskanaal en is nog in redelijke gezondheid. We hebben nog regelmatig contact met haar"*.

De kinderen van de dokter ⁶

Het Joodse geloof heeft in de jeugdijaren van de kinderen Buijs geen grote rol gespeeld. Chedwa vertelt: *"Vader kwam uit Amsterdam en kende wel veel joodse gebruiken. Hij was zelf niet erg religieus. Zijn ouders deden op hun eigen manier aan de vrijdagavond ⁷. Ik denk dat hij het Jodendom (na de kampen) helemaal niet meer zag zitten. Hij vond het verder wel prima. Dit in tegenstelling tot moeder. Zij stond erop dat bepaalde Joodse gebruiken in ere werden gehouden. De enkele keer dat het gezin naar de synagoge ging was in Arnhem. Ze waren lid van de Joodse gemeente Arnhem.*

Een keer per week kregen we Joodse les bij ons thuis. Moeder kwam in tegenstelling tot vader wel uit een traditioneel Joods huisgezin. In Assen waar ze is opgegroeid, was de Joodse gemeenschap zeer traditioneel".

Felix vertelt: *"We hebben allemaal, de hier gebruikelijke Hollandse namen gekregen en de jongens zijn wel allemaal besneden wat volgens het Joodse geloof betekent dat we zijn opgenomen in het verbond dat door God met Abraham is gesloten. Normaal gebeurt dit op de achtste dag na de geboorte. Maar bij ons niet. Frans en ik waren al vijf jaar en broertje Lex twee jaar. Ondanks het feit dat we via een mondkapje in een roesje werden gebracht was de ingreep niet geheel pijnloos. Twee van ons vieren zijn na hun huwelijk met andersgelovigen niet meer bij het Joodse geloof betrokken gebleven"*.

Wij, de jongens van de dokter, waren lid van DBV en trainden en speelde wekelijks een wedstrijd maar in de overige vrije uren na school voetballen wij ook vaak met de jongens uit de buurt. En dat werd niet altijd door buurtgenoten gewaardeerd. De bal kwam nog wel eens op een verkeerde plek terecht en dat had soms boze gezichten tot gevolg. Op een keer is zelfs de herdershond van de familie van Os op me

⁶ Geertruida Elizabeth Rose (Gerda/Chedwa, geb. 1946), Felix Eduard (Felix, geb. 1947), Frans Eduard (Frans, geb. 1947), Alexander Marcus Simon (Lex, geb. 1950).

⁷ Bedoeld wordt de 'sjabbat', de viering van de zevende dag van Gods schepping, die begint op vrijdagavond bij zonsondergang en eindigt op zaterdagavond bij zonsondergang.

afgestuurd die me een groot stuk uit mijn nieuwe trui hapte. De zaak liep zo hoog op dat een rechtszaak het gevolg was. Mede dankzij de getuige van het voorval, Willy Arts, werden we in het gelijk gesteld. De schade en kosten van de rechtszaak moesten vergoed worden.

Gerda daarentegen was meestal thuis te vinden met een boek. *“Ik heb nooit veel vriendinnen gehad. Ik las veel, soms wel zeven boeken in de week. Daarbij komt ook dat onze ouders een druk sociaal leven hadden en ik meestal thuis moest blijven om bij Lilian te blijven.*

Tijdens vakanties was het bij ons altijd druk. Er waren bij ons altijd veel gasten. In de vakanties zat het huis altijd vol. Vrienden uit Arnhem, Duitsland en Frankrijk. Bij een uitwisseling met een jeugdvoetbalteam uit Duitsland stond onze tuin eens vol met kampeertentjes. Maar ook op overige vrije dagen kwamen veel gasten over de vloer. Onder hen waren bijvoorbeeld Magda Bruna, vriendin en oud-HBS-studiegenoot van mijn vader uit Amsterdam. Maar ook vaak het multi-talent de bekende acteur, zanger, dwars-fluitist en voordrachtskunstenaar Otto Sterman. Sterman had toen al diverse Tv-optredens gedaan in vooral kinderprogramma's. De buurtkinderen keken hun ogen uit naar het gezelschap en niet alleen vanwege de huidskleur van Otto. Hij was misschien wel de eerste zwarte man die ze in Maasbommel ooit gezien hebben”.

Felix: *“Ik was zoals gezegd vaak buiten te vinden en kwam op een gegeven ogenblik in het Pleinstraatje waar wat mensen bezig waren het straatwerk te herstellen. Eén ervan daagde me uit om thuis wat sigaren voor hen te halen. En of het de normaalste zaak van de wereld was heb ik de zilveren doos met sigaren van mijn vader opgehaald en heel gul wat sigaren uitgedeeld. Ik had bijna mijn rondje gemaakt toen mijn vader uit het gemeentehuis stapte en zag wat ik deed. De mannen waren van hun stuk gebracht maar vader kon er alleen maar hartelijk om lachen”.*

Begin jaren zestig werd dokter Buijs gevraagd of hij directeur van het Centraal Israëlitisch Ziekenhuis in Amsterdam wilde worden. Tot driemaal toe heeft hij dit verzoek afgewezen. Hij vertelde zijn kinderen indertijd dat de patiënten in de gemeente Appelteren en Batenburg hem harder nodig hadden. Nu anno 2019, zeggen zijn kinderen dat het eigenlijk niet hun vader was maar meer hun moeder die niet wilde dat hij deze baan in Amsterdam zou aanvaarden. Zij had in Maasbommel door haar man en door haar grote inzet in de artsenpraktijk aanzien verworven in het dorp. In Amsterdam zou dit allemaal wegvallen.

Chedwa heeft, nadat ze op verzoek van haar moeder in de verpleging ging (overigens niet afgemaakt) de opleiding tot doktersassistente en nierdialyseopleiding gevolgd. Nadat haar kinderen de deur uit waren heeft ze nog haar vwo-diploma behaald en in aansluiting daarop aan de Universiteit van Amsterdam een masters-diploma behaald in Hebreeuwse Taal en Cultuur en de Bachelor in de Duitse Taal en Cultuur.

Op vrijdag 25 januari 2002 sloeg plotseling het noodlot toe. Chedwa: *“Een vrachtauto heeft me terwijl ik op de fiets was, aangereden en is over mijn benen gereden. Tot tweemaal toe zelfs. Eén been heeft men moeten amputeren. Aan de stomp en aan mijn andere been heb ik immer pijn. We waren een week later (2 februari 2002) uitgenodigd om bij het kerkelijk huwelijk van Maxima en Alexander aanwezig te zijn. Dat heb ik dus gemist. Na een jaar was ik weer zover dat ik de studie weer kon oppakken. Nu ben*

ik overigens naast het schilderen, wat ik ook graag doe, met een cursus Italiaans begonnen. Het zingen heb ik eraan moeten geven omdat ik steeds meer moeite kreeg om lang te staan”.

Felix zag school niet zo zitten en had geen zin om te studeren. Jules stuurde de pas veertienjarige Felix daarom naar Amsterdam om te gaan werken. Hij kwam terecht bij een verzekeringsmaatschappij. Hij kwam ‘tot inkeer’ en ging naast zijn dagelijkse werk alsnog aan de studie bij de Handelsavondschool. Nadien behaalde hij in zijn vakgebied nog diverse assurantiediploma’s. Later ging hij als verzekeringsdeskundige aan de slag bij een grote makelaar. Naast de studies op zijn vakgebied volgde hij bij Brandweer Amsterdam nog diverse brandweer-technische opleidingen. Vanaf 1987 tot aan zijn pensioen was hij bij de Gemeente Haarlemmermeer aangesteld als hoofd van het bureau dat zich bezighield met verzekeringen en risicomanagement.

Zijn tweelingbroer Frans heeft als kok gewerkt bij enkele instellingen in het westen van het land en is later tot aan zijn pensioen werkzaam geweest als manager facilitaire diensten. Hij is helaas getroffen door de spierziekte ALS.

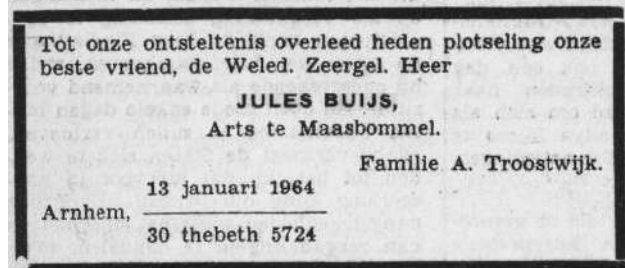
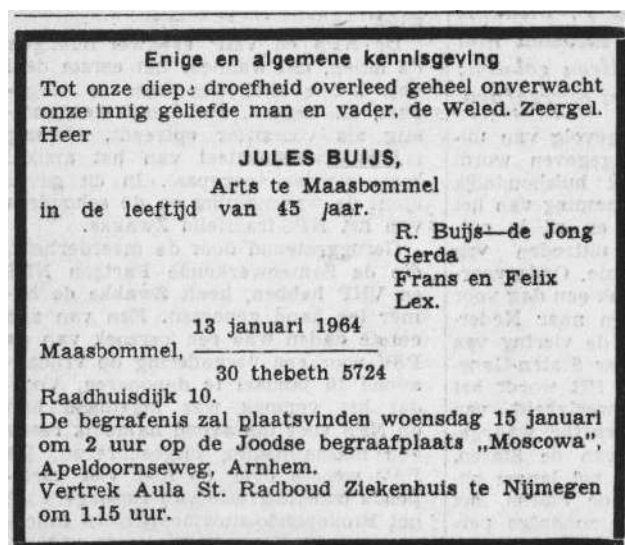
Lex, de jongste van het stel, is na de HBS in tegenstelling tot Chedwa wel de verpleging ingegaan. Hij heeft als verpleegkundige in Amsterdam en als verpleegkundige - psychiatrie in Haarlem en Leiden gewerkt.

Een droevig einde

Op 13-01-1964 overleed Jules Buijs.

Hij was in eerste instantie met borstklachten opgenomen in het St. Anna ziekenhuis in Oss maar later doorgestuurd naar het St. Radboudziekenhuis in Nijmegen. De behandelende professor in Nijmegen ging in eerste instantie uit van een falende nierfunctie. Buijs dacht zelf dat er iets anders aan de hand was. Kort na het nieronderzoek is Jules op 45-jarige leeftijd overleden als gevolg van een hartinfarct. Het lichaam van Buijs is bijgezet op de Joodse begraafplaats Moscowa aan de Schelmseweg te Arnhem.

Met dokter Martens was door de jaren heen een goede band onderhouden en hij was het die direct na Jules’ dood Regina op financieel gebied begeleid heeft. Een goede vriend van de familie, Lex Troostwijk uit Arnhem, werd na Jules’ dood als voogd aangesteld. Het gezin heeft nog korte tijd in het doktershuis aan de Raadhuisdijk kunnen wonen

Rouwadvertentie in het Algemeen Handelsblad van 14 januari 1964

maar is begin maart 1964 naar Arnhem verhuisd. Alleen Chedwa en Lex, de Benjamin van het gezin, vergezelden hun moeder. De praktijk was inmiddels verkocht en overgedragen aan de opvolger dokter Pollmann. Hoewel Jules Buijs vrijgevig en ruimhartig was, heeft hij zijn gezin niet onbemiddeld achtergelaten. Een goed inkomen, extra bijverdiensten als controlerend arts voor enkele bedrijfsverenigingen, de zuigelingenverzorging, de betaalde goodwill en een overlijdensverzekering zorgden er voor dat Regina en haar kinderen op een stabiele basis verder konden gaan in hun leven.

Op zondag 19 april 1964 vond ter nagedachtenis aan de geliefde dokter een herdenkingsbijeenkomst plaats. Burgemeester Baltussen sprak de aanwezigen toe en wees op de enorme werkkraft van de overledene die hij geheel in dienst van de gemeenschap stelde. Aan Regina en haar kinderen werd ter nagedachtenis namens de gemeenten Appeltern en Batenburg een schilderij met de beeltenis van Jules Buijs, aangeboden.

Aan Buijs is postuum de onderscheiding van 'inschrijving in het Gouden boek in Jerusalem' toegekend. In dit boek staan de namen van hoogwaardigheidsbekleders zoals presidenten en ministers. Ook koningin Wilhelmina is er in opgenomen. Het bijbehorende certificaat is in bezit van één van de kinderen.

Op 5 juli van datzelfde jaar vond de onthulling plaats van het grafmonument op begraafplaats Moscowa in Arnhem. Vele vrienden, dorpsgenoten en patiënten uit onze gemeente waren hierbij aanwezig. Een deel van de plechtigheid werd op de radio (Hilversum 1, nu radio 1) uitgezonden. Opperrabbijn Berlinger leidde de ceremonie.

Onthulling grafmonument voor Jules Buijs
Begraafplaats Moscowa, Arnhem, 5 juli 1964

Later is ter nagedachtenis, en onder auspiciën van het 'Joods Nationaal Fonds voor een groen en vruchtbaar Israël', in Jeruzalem het Jules Buijspark aangelegd. Onder de bevolking en de vele vrienden werd eerder een collecte gehouden en konden nog een 40-tal bomen in het park worden geplant. Als aandenken aan deze bijzondere man kregen alle inwoners van de gemeente Appeltern een foto van hun geliefde huisarts. In veel huishoudens heeft de foto, al dan niet voorzien van een lijstje, nog jaren op de schoorsteenmantel gestaan.

Regina is in 1970 hertrouwd in Haarlem met de huisarts en clubarts van v.v. Haarlem, David Heijmans. Op 26 juli 1997 stierf Regina op 84-jarige leeftijd in Haarlem. David ging haar al voor in 1986.

Geraadpleegde bronnen en gebruikte informatie:

Interview, correspondentie Chedwa Markens-Buijs

Interview, correspondentie Felix Buijs

Interview, Johan Loderus

Interview, Koos Gremmen

Stambomen Nederlandse Joodse families; www.maxvandam.info

Lijst van Joodse oorlogsslachtoffers te Assen, Overzicht Gedeporteerden 4.8.16.

Kroniek uit de Jodenvervolging door dr. Jan Ridderbos, pag. 111

Herinneringscentrum kamp Westerbork

Archiefkaarten gemeente Amsterdam

Delpher.nl

www.joodsebegraafplaatsassen.nl/index.php/achtergrond-info/vernietiging-en-daarna/een-behoorlijke-kille

Foto pag. 2: Stadsarchief Amsterdam, <https://beeldbank.amsterdam.nl/afbeelding/5293FO000007>

Foto pag. 3 en Herinneringscentrum kamp Westerbork

Foto pag. 11: Toos van Zwam-Appeldoorn

Overige foto's: fam. Buijs

augustus 2019
